

Potegavščine v zatonu

PRVI APRIL

Kdo se ne spominja tistega dneva v svoji mladosti, ko smo se lahko nekaznovano ponorčevali iz staršev, znancev, tudi učiteljev, in sicer tako, da smo jih 1. aprila na različne načine potegnili. Ko smo se vračali iz šole po mestu, smo ustavili npr. moškega in mu dejali: »Gospod, plašč se vam je strgal na hrbtu!« Pogosto je na to opozorilo možak slekel plašč in ugotovil, da je še cel. Mi smo se zasmejali rekoč: »Prvi april!« To je bilo neizmerno veselje, prav tako tudi neuspeh, če ogovorjeni ni nasedel naši potegavščini in je rekel: »Da, vem, danes je prvi april!« Današnja oblika tega praznika je sicer mlajšega izvora, toda samo praznovanje sega v zelo odmaknjeno davnino, ko so ljudje praznovali začetek novega leta v času pomladnega enakonočja. Praznovanja so bila bučna in dovoljeno je bilo vse tisto, kar sicer čez leto ni bilo. Prvoaprilske potegavščine so torej ostanek nekdanjih, še predkrščanskih praznovanj novega leta. Ko se je novoletno norenje premaknilo na zadnji december oz. 1. januar, je kot spomin na to veseljačenje ostala pravica do potegavščin 1. aprila. V naše okolje naj bi prvoaprilske navade prevzeli od Nemcev, k njim pa naj bi prišle iz Francije, a ne kot nekdanji 'dan norcev'. To naj bi posredno uvedel francoski kralj Karel IX., ki je leta 1564 prestavil praznovanje novega leta s 25. marca na 1. januar. V spomin na nekdanje praznovanje so si ljudje še vedno, vendar le šaljivo, čestitali na 1. aprila. V navadi je bilo pošiljanje lažnih naročil in darov. Posameznike so pošiljali po nekoristnih opravkih, in ko so se razočarani vrnili, so jim porogljivo pojasnili, da je vendar 1. april in ne novo leto. Prvotno so morale povsod po Evropi prvoaprilske šale prenehati, ko je ura udarila poldne. Če se je kdo še šalil po tej uri, je bil v nevarnosti, da ga zadene nesreča ali ostane sam največji norec.

PRVOAPRILSKE POTEHAVŠČINE so danes domena medijev, zlasti tiskanih, radia in televizije. Nimajo značilnosti praznika, ampak le t. i. posebnega dneva v letu, ko se lahko kršijo družbena pravila. Prvoaprilske šale so povezane z aktualnimi političnimi in gospodarskimi vprašanji, tega dne vpetimi v bolj ali manj duhovite, izmišljene napovedi, zgodbe, poročila, tudi objave montiranih fotografij. Na osebni ravni so na ta dan bolj izjema kot pravilo. To velja tako za družinska kot tudi delovna okolja. Nekaj zabave imajo s tem predvsem otroci, vendar v zelo omejenem obsegu. Današnje potegavščine so veliko manj vpete v stroga vedenjska in širša družbena pravila. Ponekod je še vedno v navadi lažno obdarovanje. Posameznik prejme lično zavito darilo. Ko ga odvijje, ugotovi, da je škatla prazna, v njej pa je le listek z napisom 1. april! Pričevanja o prvoaprilskih potegavščinah na Slovenskem so zelo

bogata. V preteklosti so se razvile tudi v delovnih okoljih, npr. v obrtnih delavnicah, kjer so vajence ali pomočnike mojstri pošiljali po žabjo volno, po dleto za odpiranje prašiča ipd. Najbolj je prvoaprilska navada še vedno priljubljena pri otrocih. Zato so danes potegavščine najbolj pogoste prav med mladimi v šolah. Nič koliko učencev se vsako leto poskusi v prvoaprilskih šalah. Razvilo se je kar nekakšno tekmovanje, kdo bo potegnil za nos več sošolcev. Pri tem ubirajo najrazličnejše načine, od ugotovitve, da je s kom kaj narobe (strgana obleka, madež na obrazu), do zatrijevanja, da se nekje nekaj dogaja ali se bo zgodilo (odpadel bo pouk, ne bomo pisali šolske naloge ipd.). Prvoaprilske šale so še vedno razširjene tudi po vaseh. Posamezniki na ta dan trosijo laži in potegavščine z dobro željo, da bi imeli tisti, ki so jim nasedli, dober pridelek, npr. debele buče.

Kljub tem navedbam je sodobno dogajanje na 1. aprila v primerjavi s preteklimi oblikami vsebinsko in sporočilno zelo revno. Vsakdanjost v Sloveniji je prežeta z aferami, gospodarskim kriminalom, političnimi spletkami in drugimi neumnostmi, da medijem zares ni težko najti ustreznih motivov in z njimi naplahtati ljudi. Kako

dobro se npr. sliši, da so končno vložili obtožnico proti nekemu, ki je pokradel veliko denarja, ali da bodo 1. aprila slavnostno odprli še nedograjeno cesto. Pa da so našli kupca za propadlo podjetje ipd. Verjetno je prav v takih prvoaprilskih novicah oz. potegavščinah vzrok, da praznovanje vedno bolj usiha. Ljudje lažnim novicam iz leta v leto manj verjamejo in tudi mnoge od izmišljenih novic slonijo na žal vse preveč kruti vsakdanjosti, da bi se iz njih kazalo norčevati oz. s takimi načini ljudem ponujati upanje, ki se pogosto nikoli ne uresniči.

Prvi april sovпада na poseben, celo duhovit način tudi z DNEVOM RIBIČEV, saj so pretiravanja in potegavščine dokaj pogosto povezane s to dejavnostjo. Prvi ribolovni dan slavnostno in veselo proslavljajo v različnih ribiških okoljih, med drugim tudi v hotelu Hvala v **Kobaridu**, kjer se ribiči po prvem ribolovnem dnevu zberejo na Soči in slovesno zaprisežejo, da bodo ostali zvesti ribištvu tudi v prihodnje. Potem se ob duhovitem družabnem programu začne tehtanje in merjenje ulovljenih rib ter razglasitev zmagovalca.